

בורר בשעת אכילה

10. רמ"א אורח חיים הלכות שבת סימן שכא
אסור לקלוף שומים ובצלים כשקולף להניח, אבל לאכול
לאחר, שרי

ברירת עצמות מדגים

11. מאמר מרדכי סימן שיט ס"ד
נראה ברור דמה שנוהגין בסעודות גדולות וכיוצא לקרוע הדג מגבו
ולהסיר השדרה שבאמצע דיש לזזהר בשבת מלעשות כן דהו"ל
בורר פסולת מתוך אוכל דחייב אפילו בלאחר אלא יניח השדרה
שם ולא ישליכנה לחוץ וכן יזהר כל אדם שלא להשליך עצמות
הבשר לחוץ אלא בדרך אכילה דהיינו עצם שיש עליו קצת בשר
יאחז בו לאכול ממנו ולהשליכו אח"כ מידו ואותו שאין עליו בשר
אל יגע בו אלא יאכל הבשר והעצמות ישארו בקערה ואח"כ ישליכם
אם ירצה

12. ביאור הלכה סימן שיט

והנה אין העולם נזהרין כלל לדקדק בזה דהיינו לא מיבעיא
בעת האכילה גופא דבזה אפשר שלא נוכל למחות בידם
דיש להם על מי לסמוך וכנ"ל אלא אף קודם האכילה וכגון
האנשים ונשים שמכינים המאכל להביא להשלחן ג"כ אין
נזהרין כלל וקולפין העצמות מעל הבשר מקודם וא"כ נכשלין
באיסור חיוב חטאת. ואמרת לי חפש עליהם זכות

13. רמ"א אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקי סעיף ב

הגה: ולזים ובטנים שנשתברו ועדיין בקליפיהם, לא מקרי
הקליפה פסולת כיון דאורחיהו בהכי ועדיין מעורבין

14. מגן אברהם סימן תקי

וביש"ש כתב וז"ל אכן נראה דאינו דומה לבורר אוכל מאוכל
דהיינו משום שהם ב' מיני' או פסול' ואוכל אבל הכא מין א'
הוא ואין שם פסולת עליו ובאיזה ענין שמתקן האוכל מתוך
השומר תיקון אוכל בעלמא הוא ואין שם מלאכה עליו

15. מגן אברהם סימן תקי

וצ"ע דהא כ' הב"י סוף סימן שכ"א בשם הירושלמי הקולף
שומים ובצלים הוא בורר ...

16. ביאור הלכה סימן שיט

ואף שדחה המ"א דבר זה מהא דכתב הב"י בסוף סימן
שכ"א בשם הירושלמי דהקולף שומים ובצלים חייב משום
בורר דחייטו היה רק מה שסתם היש"ש וכתב דאין שם
מלאכה עליו ומשמע אפילו שכונתו היה בזה אלאחר זמן
ולזה השיג מהא דהקולף שומים וכו' אבל לאלתר גם המ"א
מודה דאין שם בורר עליו כדאיתא שם בב"י גופא דלאכלן
לאחר מותר לקלוף שומים ובצלים... ואף הכא נמי תיקון
אוכל בעלמא הוא ואין שם מלאכה עליו אפילו כשקולף וחולץ
העצמות מעל הבשר ובלבד שיהיה לאלתר וכמו שם לענין
קולף שומים ובצלים

17. חזון איש סימן נד ס"ק ג

בביה"ל צדד להתיר להוציא העצמות מן הדגים קודם
הסעודה ודמה אותו לקילוף בצלים דמותר לאלתר אע"ג
דנוטל הפסולת ולא נראה דודאי שאני התם שאין שם שתי
דרכים אבל דגים ועצמות דיש בו ב' דרכים אפשר ליקח
הבשר מעל העצמות ואפשר להוציא העצמות מתוך הבשר
הרי זה כשאר פסולת ואוכל דלא הותר לאלתר רק בנוטל
את האוכל ומניח את הפסולת

18. שו"ת שבט הלוי חלק א סימן פג

1. ביאור הלכה סימן שיט

ויש להסתפק אם שם בורר מונח דוקא כשבורר מקודם
ומכין לאכול לאחר אבל אם בעת האכילה גופא שאוחז
בידו ורוצה לאכול מוציא הפסולת ומשליכו לא שייך בורר
אף שעושה דבר זה קודם האכילה דזהו דרך מאכל או
דילמא לא שנה אלא צריך להשליכו אחר שיאכל דוקא או
שישליך מן האוכל עמו

2. חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף עד עמוד א

וכי מותר לאפות לבו ביום וכי מותר לבשל לבו ביום אלא אמר
רבה וכו'. פירוש, מסברא קסבר רבה שאין בבורר פחות מכשיעור
חיוב כאופה פחות מכשיעור, שאין דרך ברירה בכך, אלא כאוכל
ומצא פסולת בחתיכה שהוא אוכל, ומפריש פסולת מתוך אוכל
הוא שמותר

3. שו"ת הרא"ש כלל כב סימן ט

וששאלת: מים שיש בהם תולעים, אם מותר לשתותן על ידי מפה
בשבת; מי הוי כבורר או משמר? מותר הוא לשתות; דלא שייך
בורר ומשמר אלא במתקן הענין קודם אכילה, או שתייה, שיהא
ראוי לאכילה, או לשתיה, זהו דרך מלאכה. אבל אם בשעת
שתייה מעכב הפסולת שלא יכנס לתוך פיו, אין זה מעין מלאכה
ומותר.

4. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיט סעיף טז

מים שיש בהם תולעים, מותר לשתותן ע"י מפה בשבת דלא
שייך בורר ומשמר אלא במתקן הענין קודם אכילה או
שתייה, אבל אם בשעת שתייה מעכב את הפסולת שלא יכנס
לתוך פיו, אין זה מעין מלאכה, ומותר.

5. ביאור הלכה סימן שיט

הרמב"ן נקט זה למילתא דפשיטא דזהו לאו דרך ברירה ...
אמנם מדברי הרא"ש בתשובה והועתק דבריו בשו"ע
משמע... דלא התיר שם במים שיש בהם תולעים לסנן לתוך
פיו ע"י מפה רק מטעם דמה שמעכב בשעת שתייה את
הפסולת שלא יכנס לתוך פיו אין זה מעין מלאכה ומותר
[ור"ל דלא שייך שם ברירה במה שמעכב ע"י פיו] ומדלא
קאמר סתם דבשעת שתייה גופא אין שייך בורר אלא ודאי
דס"ל כמהריט"ץ דלא שנה:

6. ביאור הלכה סימן שיט

ומצאתי בספר ברכי יוסף שכתב שנחלקו בדבר מהר"ר
אבולעפיא ומהר"ט צהלון שמהרי"א מיקל ומהריט"ץ אסור
ומטעם זה אסור להשליך הזבוב מן הכוס א"כ ישפוך ג"כ
קצת משקה עמה והתיר רק מטעם אחר... וכתב הברכי
יוסף דמסתימת הפוסקים שלא חילקו בזה משמע דפסולת
מתוך אוכל אפילו באופן זה חייב

7. חזו"א סימן נד ס"ק א

ונראה דכונתם (רמב"ן ריטב"א) שמוציא מפיו הצרור
שבחתיכה ולא יתכן לפרש דאוחז החתיכה בידו קודם
שנתנו בפיו

8. בית יוסף אורח חיים סימן שכא

גרסינן בירושלמי ... כד מבחר בקליפייטא (פירוש שנוטל
אותם (שומים) מן הקליפות) חייב משום בורר וכתבו סמ"ג
וסמ"ק והתרומה דאפילו הכי אין לאסור לקלוף שומים
ובצלים לאכול לאלתר דהוא דירושלמי לא מיירי בקולף
לאכול לאלתר אלא בקולף להניח

ובאבטיחים אם אפשר לו ע"י אכילה ולזרוק מפיו יש לו לעשות כן ואם קשה לפניו זה וכ"ש בא"א לו כלל כמו ליתן לתינוק יכול גם ליטול בידיים אלו שאין ניתזין בנענוע היד בכח. גם אבטיחים צהובים שהזכרת יש לעשות ע"י התזה ואם א"א יכול ליקחם אם אינו יכול ע"י זריקה מפיו כשיאכל, ואם יכול ע"י זריקה מפיו באכילתו יעשה דוקא כן.

27. ילקוט יוסף שבת ג ברירה בפירות וירקות
מותר להסיר בשבת בידו את הגרעינים שנמצאים בתוך האבטיח, כדי לאכול מיד, ואין בזה איסור ברירה כלל

ואני בעניי לא זכיתי לעמוד על דברי מרן החזון איש, איך כ' דראית המשנה ברורה מקלוף בצלים ופירות דודאי אז הי' חלוק רב ביניהם, הלא אין ראיתו רק מדברי הרמ"א והי"ש במג"א סימן תק"י הנ"ל בלזים ובטנים שנשברו דמותר לקחת את הפסולת ואין עליו שם בורר דתקון אוכל בעלמא הוא, הרי דאף דיש ב' דרכים דאפשר לקח האוכל ואפשר לקח הפסולת הותר לקח הפסולת משום דרק תקון אוכל הוא

19. ילקוט יוסף שבת ג הערות עניני ברירה שבתוך הסעודה אות מו
וכן הוא לפי מש"כ לעיל על פי דברי הערוך והמאירי והמרדכי שאין איסור ברירה בדבר המחובר, ולכן מותר לנקר הירך מהחלב שבו, י"ל שגם העצמות והקוצים שהם מחוברים דרך ברייתן בדגים אין בזה איסור ברירה.

20. בן איש חי שנה שניה פרשת בשלח
י. אם אוכל חתיכת דג או חתיכת בשר שיש בהם עצמות, מותר להוציא בידו תחלה העצמות ולאכול לאלתר, ואף על פי שמסיר בזה כמה עצמות בזא"ז, דרך אכילתם בכך תמיד ואין זה דרך ברירה אלא דרך אכילה, וכאשר העלתי בס"ד בסה"ק מקבציאל, ושם כתבתי דלא כהרב מאמר מרדכי בסי' שי"ט סק"ז דאסר לקרוע הדג מגבו ולהסיר השדרה שבאמצע וכו':

21. ילקוט יוסף שבת ג עניני ברירה שבתוך הסעודה
לז. מותר לברור בשבת את העצמות הדקים שבתוך הדגים, כדרך אכילתו, ואינו נחשב כבורר פסולת מתוך אוכל.

22. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד
(ז) האם אפשר להתיר להסיר העצמות מהדג כשא"א להסיר הבשר, ע"פ משי"כ הפמ"ג בא"א ס"ס שכ"א דהיכא שא"א בעניין אחר לא חשיב פסולת מאוכל, ולכן כשמכניסים הדג לקטנים יהי מותר לעשות כן.
תשובה: בהכנת דג לקטנים יש להתיר ע"פ הפמ"ג בא"א סימן שכ"א, וגם במ"ב (שם) פסק כן, ולכן כשמכין לקטנים הוא כא"א אבל לגדולים הא אפשר לאכול בפיו ולזרוק מפיו את העצם ואם יארע אופן שא"א שלא ירגיש בלעיסתו יש להתיר אבל סמוך מיד לפה

הוצאת גרעין מפרי

23. משנה ברורה סימן שכא ס"ק פד
ואם פותח פלוימ"ן וזורק הגרעינים הקשים להניח לאחר זמן הוי בורר ובתפוחים כה"ג י"ל ג"כ דאסור אבל מיד לפה שרי ליתן ואפשר אף לאותה סעודה שרי [פמ"ג]:

24. חזו"א שם ס"ק ה
שזיפין ושאר פירות שסדקן ורוצה להסיר הגרעין מתוכו, אוחז את הגרעין בידו ומושך את הפרי בידו השניה ונשאר הגרעין בידו ומשליכו, ואם מקפל האוכל עד שהגרעין נופל שפיר דמי....

25. בן איש חי שנה שניה פרשת בשלח
ז. אבטיחים שקורין בערבי רק"י שיש בקרבם גרעינין הרבה מפוזרים אנה ואנה, העליתי בסה"ק מקבציאל, שיקח החתיכה בידו וינתז בכח בעודה בידו להשליך ממנה הגרעינים בהתזה זו, ומה שלא יפול בהתזה מחמת שדבוקים בה הרבה, שרינן ליה להוציא הגרעין בידיים דחשיב זה דרך אכילה בכך, שאין מחייבין אותו לתת החתיכה כמו שהיא בפיו ויוציא הגרעינים מפיו, דאין זו דרך אכילה, מיהו טוב להוציאם על ידי שינוי קצת לדחותם כלאחר יד:

26. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד